

Шерстюк А.О.

магістрант,

Науковий керівник: Фомін В.В.

доктор педагогічних наук, професор,

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

ЗНАЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ОРФОЕПІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розширення інформаційного поля, активізація міжнародних культурних контактів та полілогу культур різних народів і творчих персоналій зумовлюють необхідність опанування майбутніми вчителями музичного мистецтва майстерністю виконання творів зі скарбниці світової музики різних епох, національних традицій і художніх стилів. Вимога сучасності – це донесення творів до слухачів на засадах усвідомлення авторського задуму та його втілення мовою оригіналу. Отже, виконавська майстерність співака потребує від нього оволодіння культурою вокальної орфоєпії відповідної мови, гнучкою вокально-артикуляційною технікою.

Проблеми вокальної орфоєпії розглянуто в концепції про спів як особливу фонетичну підсистему мови в дослідженнях, присвячених фізіологічним підґрунтям вокальної мови (Л. Дмитрієв, І. Левідов, В. Морозов та ін.). Усебічно досліджено різні аспекти співвіднесення музики та слова в працях філософів і музикознавців (М. Алексеєва, Д. Аспелунд, Л. Бірюкова, Ю. Малишев, Ю. Хохлов та ін.). Питання семантичних взаємозв'язків слова та музики в різних жанрах вокальної творчості розглянуто в працях Л. Красинської, А. Оголевця, В. Супрун та ін.; до проблем формування навичок вокальної орфоєпії, оволодіння артикуляційною технікою у виконанні вокальних творів різних стилів і творчих напрямів зверталися Б. Базиликот, І. Драч, А. Ковбасюк, П. Турянський та ін. Однак питання щодо процесу формування вокально-орфоєпічної культури майбутніми вчителями музичного мистецтва, як необхідного чинника втілення художнього замислу вокальних феноменів, створених різними мовами, залишаються недостатньо вивченими.

Теоретичну основу дослідження становлять праці фахівців у галузі теорії мистецтва, зокрема – формування музичного сприйняття й вокального виконавства, почуття художнього стилю; основні положення теорії інтонації та мистецтва виконавського інтонування, специфіки вокально-фонаційного і вокально-мовного інтонування, вокально-виконавської інтерпретації (С. Людкевич, В. Медушевський, та ін.), концепції про спів як особливу фонетичну підсистему мови (Н. Ільїна, В. Ігнатенко, М. Каленчук та ін.), методики вдосконалення вокально-артикуляційної техніки, вимови текстів різними мовами (І. Драч, Ж. Дюпре, І. Колодуб, О. Корнієнко, В. Садовніков та ін.), узагальнення досвіду співаків світового рівня, які успішно виконують репертуар у різних стилях і мовних та національних вокально-виконавських традиціях, у числі яких – Борис Гмиря, Дітріх Фішер-Діскау, Дмитро Хворостовський та ін.

Мета статті – визначення основних педагогічних принципів та методів роботи над формуванням вокально-орфоспічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі підготовки до фахової діяльності.

Невпинний процес збагачення міжнародних культурних, творчих контактів, характерний для сучасного суспільства, породжує перед вокально-педагогічною освітою завдання, які потребують нагального вирішення. Одним з актуальних завдань є формування вокально-орфоспічної культури майбутніх фахівців, зумовлене зростанням у музичній спільноті інтересу до збагачення репертуару творами, що представляють музичну культуру різних країн, народів, а також прагненням до їх автентичного виконання мовою оригіналу. Здебільшого це спадщина композиторів, творчість яких є здобутком не лише їхньої національної культури, а й належить до скарбниці світового вокального мистецтва.

Значущість зазначеної проблеми зумовлена тим, що своєрідність співацької артикуляції, звукоутворення, техніки формування певних фонем і звуків, вироблених у мові впродовж всієї історії становлення національної мовленнєвої культури й традицій вокального інтонування, щільно пов'язана з художньою сутністю національного вокального мистецтва, тому дотримання цих норм є неодмінною умовою досягнення стильової адекватності, національно-мовної ідентичності у вокальному виконавстві.

У працях науковців доведено, що традиції вимови в кожного народу, в кожній країні утворюються впродовж багатовікового процесу, а уявлення про «норми» цієї вимови виробляються в результаті вивчення й узагальнення національних традицій, типових мовленнєвих норм. Це дає підстави визначити поняття орфоспічної культури як феномена

культурно-стильового рівня, що стає визначальним у досягненні співаком художньої досконалості у вокально-виконавській діяльності. Отже, не викликає сумніву значущість вокально-орфоепічної культури у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності.

Ефективними методами формування вокально-орфоепічного слуху в майбутніх фахівців має стати удосконалення артикуляційної техніки як важливого способу в розвитку здатності до диференційованого сприйняття й аналізу особливостей артикуляції текстів різними мовами, у різних виконавських манерах, формування навичок самоконтролю й корекції своїх вокально-артикуляційних дій та їх спрямування на стилістично й інтонаційно досконале інтонування. Корисним є також порівняльний слуховий аналіз, аудіювання іноземного тексту у його виконанні «носіями мови», уважний аналіз особливостей автоматизованої вимови тексту в програмі «перекладач» у системі «Google», ознайомлення й порівняння детального «підрядкового» та узагальнено-літературного перекладу поетичного твору, який покладено в основу репертуару, що виконується.

Важливу роль у формуванні вокального, досконалого з погляду орфоепічної культури, слуху має відігравати відвідування концертів, музичних спектаклів, перегляд телепередач тощо.

Необхідність виконувати твори мовою оригіналу вимагає уважного та відповідального ставлення студента до вивчення літературного тексту, його обов'язкового перекладу, правильної вимови, врахування вокальної орфоепії іншомовних текстів, чіткої вокальної дикції.

Характерною ознакою італійської мови є її мелодійність, що зумовлена переважанням відкритих складів, закінченням слів на голосний звук, чітке й повнозвучне оформлення всіх голосних звуків, які незалежно від наголосу звучать однаково й не редукуються. Це немов ріднить італійську мову з українською, яка також вважається дуже зручною для вокального виконавства. Приголосні звуки в італійській мові не пом'якшуються перед голосними, їх подвоєння вимовляється підкреслено чітко. Італійські приголосні звуки вимовляються з більшою напругою, ніж українські [1, с. 139]. Виконуючи пісні італійською, необхідно враховувати, що вони можуть бути написані на сицилійському, венеціанському чи флорентійському діалектах. В операх лібретистами використана класична італійська мова.

Німецька мова значно поступається у зручності для вокального виконавства італійській та українській мовам, що зумовлено особливостями її фонетики. Характерною ознакою фонетики німецької мови є тверда атака вимови голосних звуків, які стоять на початку слова та складу. Приголосні звуки завжди вимовляються твердо [1, с. 140].

Спів французькою вимагає уважного вивчення специфіки фонетики цієї мови. Студенту важливо знати, що двадцять приголосних звуків французької мови не пом'якшуються перед голосним «і», не оглушаються в кінці слова. Окремої уваги вимагають напівголосні, які у вимові не протягуються, але позбавлені шуму приголосних. Особливістю фонетики французької мови є те, що з-поміж п'ятнадцяти голосних, чотири звуку є носовими.

Робота над вивченням іншомовного тексту вимагає уважного ставлення до правильної вимови слів, обов'язкового аудіального супроводу занять, а за можливості – консультування філолога-лінгвіста. Студент має усвідомлювати, що внаслідок неправильної вимови звуку змінюється значення слова. Для того, аби досягнути співу іноземною мовою без акценту, потрібно максимально задіювати слуховий контроль у процесі заняття, тривалий час прослуховувати в записах виконання твору «носіями» мовиоскільки лише спів мовою оригіналу, точне виконання тексту дозволяє досягнути бажаного результату.

Уважне вивчення історії, традицій, особливостей фонетики іноземної мови, її граматики дозволить майбутньому вчителю музичного мистецтва правдиво розкрити художній образ виконуваного твору, зберігши національний колорит звучання кожного твору.

Отже, удосконалення в студентів вокально-орфоепічної культури має сприяти формуванню в них готовності до стилістично-достовірного й досконалого втілення національно-мистецької своєрідності вокальних творів, донесенні їх художнього сенсу до слухачів та успішного виховування у зазначеному аспекті своїх майбутніх вихованців.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В.Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект : монографія. Київ : Українська ідея, 2001. 144 с.
2. Базиликот Б. Орфоепія в співі : монографія. Львів : вид. центр ЛНУ, 2001. 113 с.
3. Можайкіна Н.С. Методика викладання вокалу. Хрестоматія : навчальний посібник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 216 с.
4. Турянський П. Слово – основа виразності у вокальному виконавстві. *Молодь і ринок*. 2002. № 1(84). С. 103–105.